

З ЖУРБОЮ РАДІСТЬ ОБНЯЛАСЬ

ДО 140 – РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ
(1878 – 1944)

Живи, Україно, живи

для краси,

Для сили, для правди,

для волі!

Шуми, Україно,

як рідні ліси,

Як вітер в широкому полі.

В українській культурі творчість поетів має величезне значення. Українцями поети традиційно зводяться в ранг символів епох. Символом цілого періоду початку 20 століття в непростий для України час став **Олександр Олесь**, віршами якого говорило відродження української нації.

Ще за життя Олеся називали королем української лірики, а поетичні збірки вважали одним з найцінніших подарунків. Збірки його творів на початку 20 століття були обов'язковим елементом в будинках інтелігентів.

Виступи поета незмінно збирали повні зали слухачів. Після одного з творчих вечорів публіка на знак подяки несла Олеся із залу на руках. Його поезія світла, сповнена мелодійності, допомогла нації зберегти себе.

Він був кумиром українців до 1917 р., а сучасні літературознавці ставлять ім'я Олеся в один ряд з Тарасом Шевченком.

"Україна отримала лірика, якого очікувала ще з часів Тараса Шевченка", - писав Михайло Грушевський.

Літературознавці впевнені, що, крім Шевченка, ні до, ні після Олександра Олеся рівних йому по силі поетичного таланту в українській історії не було.

М.Грушевський

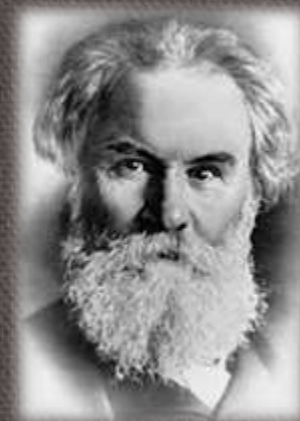

Т.Шевченко

Іван Франко порівнював його вірші з музикою, Короленко називав його "українським Гейне", а Леся Українка зізналася, що не може більше писати лірику після Олександра Олеся.

І.Франко

В.Короленко

Олександр Іванович Кандиба назавжди увійшов в історію українського письменства як видатний поет-символіст і талановитий драматург.

Для публікації творів використовував псевдонім **Олександр Олесь**.

Його творча спадщина надзвичайно багата — тут і поезія, і драматичні твори, і проза, і публіцистика, і літературно-критичні статті. Багато перекладав твори світової класики, бо добре знав російську, білоруську, польську, сербську, болгарську, німецьку, англійську, арабську мови.

Будинок, де народився майбутній поет

Народився Олександр Олесь

5 грудня 1878 року

на Сумщині у м. Крига

(тепер Білопiлля).

Рід був кореня доброго, славного

– чумацького, хліборобського.

З чарівної краси степової України, з материнського співучого голосу, захоплюючих дідусевих розповідей про козацькі часи, з вогненних поезій великого Кобзаря бере початок задушевна лірика О. Олесь.

В дитинстві ще... давно, давно колись

Я вибіг з хати в день майовий...

Шумів травою степ шовковий,

Сміявся день, пісні лились...

Весь Божий світ сміявсь, радів...

Раділо сонце, ниви, луки...

І я не виніс щастя-муки,

І задзвеніли в серці звуки,

І розітнувсь мій перший спів...

Та безтурботне дитинство швидко закінчилося. Батько, Іван Федорович, керував рибним промислом в Астрахані, де й потонув, коли синові було 11 років. У перший час матері допомагала сім'я загиблого чоловіка, проте незабаром вона змушена була виїхати до обласного центру, де працювала, щоб дати трьом дітям гарну освіту. Мати літератора розповідала, що після смерті чоловіка залишилася з трьома дітьми і трьома червонцями.

Саме мати дала Кандибі початкову освіту. В 4 роки хлопчик уже вмів читати, мати навчила сина любити українську літературу.

О. Олесь вчиться найголовнішому в житті – умінню працювати. І праця, поєднана з поетичним обдаруванням і любов'ю до рідної землі, дала Україні і її народові такого поета.

Будинок у Сумах на вул. Петропавлівській,
де у 1893 – 1917 р.р. жив О.Олесь

Гроза пройшла... зітхнули трави,
Квітки голівки підняли,
І сонце, тепле і ласкаве,
Спинило погляд на землі.
Здаля розвіялись тумани,
Знов ясно, пахощі, тепло...
Спинилась кров, замовкли рани...
Прибите серце ожило.
Літає радість, щастя світе,
Дзвенять пташки в садах рясних,
Сміються знову трави, квіти...
А сльози ще тремтять на них.

м. Дергачі

В Олександра не було грошей, щоб піти до гімназії, тому у віці 15 років Сашко вступив до хліборобської школи у містечку Дергачі неподалік від Харкова. Школу в автобіографії Олесь згадував, як справжнє місце тортури. Тим не менш в шкільний час активно займався вивченням іноземних мов - вчив індійську, болгарську, сербську, польську та інші мови, в тому числі мертві.

Під час навчання у хліборобській школі починає видавати рукописний журнал «Комета», в якому друкує свої вірші, написані російською та українською мовами.

1905 р. альманах «Багаття» вперше публікує твори Олександра Олеся.

БЕЗСМЕРТНИКИ

Вони давно вже втратили життя,
В них згасло все, що тільки малось,
Умерли всі і думи, і чуття,
І тільки форма їх такою же зосталась...
Але вони сміються, мов вві сні,
І погляд мій приковують до себе,
Нагадують розкоші весняні
І кажуть про тепло, про радощі, про тебе.
Ці квіти — спогади про світлі дні...
І хай відносин наших світ погасне,
А спогади все ж будуть жить в мені,
Нагадувать про дні, про ночі теплі, ясні...

Він стає вільним слухачем агрономічного відділення Київського політехнічного інституту, але через матеріальні нестатки залишає його в 1903 році і вступає до Харківського ветеринарного інституту.

По закінченні навчання О. Олесь шукає якоїсь творчої роботи – газетярської, видавничої, але не знаходить її й змушений працювати за фахом - ветеринарним лікарем на київських бойнях, де людина з поетичною вдачею і ніжною, вразливою душею, природньо, витримати не могла.

Учасники з'їзду у Полтаві 1903 р.

Особливою подією для майбутнього поета став 1903 рік, коли в Полтаві був відкритий пам'ятник І.Котляревському.

Там він познайомився з елітою українського письменства.

Це був переломний момент в його житті.

Юнак по-новому переосмислив долю української мови, свій громадянський обов'язок.

О СЛОВО РІДНЕ! ОРЛЕ СКУТИЙ!

О слово рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпам'ятно забутий.

О слово рідне! Шум дерев!
Музика зір блакитнооких,
Шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...

О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! вгорі спинися,
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.

Цього ж року Олександр зустрів свою майбутню дружину Віру Антонівну Свадковську, студентку Бестужівських курсів. Перебуваючи у доброму гуморі, вона називала його Олесем, не відаючи, що дала життя відомому сьогодні псевдоніму поета.

О. Олесеві не довелося довго завойовувати поетичної слави – вона прийшла до нього на другий день після виходу в світ його першої книги поезій.

1906 року, улітку, поет їде в Крим. Тут він укладає свою першу книгу. За сприяння відомого історика Олександри Єфименко, яка високо оцінила вірші молодого автора, на кошти українського громадського діяча Петра Стебницького у 1907 р. виходить його збірка поезій «З журбою радість обнялась» під псевдонімом Олександр Олесь..

О. Єфіменко

П. Стебницький

З ЖУРБОЮ РАДІСТЬ ОБНЯЛАСЬ...

З журбою радість обнялась...

В сльозах, як в жемчугах, мій сміх.

І з дивним ранком ніч злилась,

І як мені розняти їх?!

В обіймах з радістю журба.

Одна летить, друга спиня...

І йде між ними боротьба,

І дужчий хто — не знаю я...

Перша поетична збірка Олеся представляла його як ніжного лірика і як поета високого громадянського звучання. Творами талановитого поета-лірика захопилася освічена громадськість, з нетерпінням очікуючи нових видань.

Книга мала багато схвальних оцінок. Наприклад М. Зеров писав: «Свіжість поетичних образів, плавність і легкість вірша, сміливість деяких прийомів заінтересувала і зачарувала».

**З появою в Україні такого поета як Олесь,
я можу лірику більше не писати. Він випередив мене
як ліричний поет.**

Леся Українка

Серед особливостей творчої манери Олександра Олеся обов'язково слід назвати музичність та звукову виразність поезій. А якщо сюди ще додати надзвичайну щирість почуттів, простоту і природність форми, широке використання фольклорних мотивів, то стане зрозуміло, чому вірші цього поета надихали до написання музики десятки композиторів. І досі ці пісні користуються величезною популярністю в народі.

Неперевершено виконує романс «Чари ночі» («Сміються й плачуть солов'ї») народна артистка України Ніна Матвієнко.

За кількістю покладених на музику пісень серед українських поетів Олесь випереджає лише Тарас Шевченко.

Н. Матвієнко

Чари ночі

Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди:
“Цілуй, цілуй, цілуй її, —
Знов молодість не буде!
Ти не дивись, що буде
там,
Чи забуття, чи зрада:
Весна іде назустріч вам,
Весна в сей час вам рада.
На мент єдиний залиши
Свій сум, думки і горе —
І струмінь власної душі
Улий в шумляче море.
Лови летючу мить життя!
Чаруйсь, хмелій, впивайся
І серед мрій і забуття
В розкошах закохайся.

Поглянь, уся земля тремтить
В палких обіймах ночі,
Лист квітці рвійно шелестить,
Траві струмок воркоче.
Відбилися зорі у воді,
Летять до хмар тумани...
Тут ллються пахощі густі,
Там гнуться верби п'яні.
Як іскра ще в тобі горить
І згаснути не встигла, —
Гори! Життя — єдина мить,
Для смерті ж — вічність ціла.
Чому ж стоїш без руху ти,
Коли весь світ співає?
Налагодь струни золоті:
Бенкет весна справляє.

І сміло йди під дзвін чарок
З вогнем, з піснями в гості
На свято радісне квіток,
Кохання, снів і млості.
Загине все без вороття:
Що візьме час, що люди,
Погасне в серці багаття,
І захолянуть груди.
І схочеш ти вернути собі,
Як Фауст, дні минулі...
Та знай: над нас — боги
скупі,
Над нас — глухі й нечулі...”
.....
Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди:
“Цілуй, цілуй, цілуй її —
Знов молодість не буде!”

Становлення поета припадає на часи революційного піднесення визвольного руху. Революційне піднесення в 1905 році сприймається поетом як активний спротив силам зла, поневолення, а відтак журби у всезагальному значенні цього слова. В цей час він створює поетичні гімни: **«Ми не кинемо зброї своєї»**, **«З військом за волю боролися ми»**, **«Жалібна пісня»**. Як людина тонкого душевного устрою, ще до революції Олесь дуже добре розумів, що народ його, при всіх його дивовижних якостях, перебуває в оковах. Поет приєднався до соціал-демократичної партії і займався пропагандою майбутнього відродження української самосвідомості . В рамках революції 1905 року вірші поета стали знаменами для свідомої молоді, яка прагнула домогтися самостійності рідної країни

* * *

З військом за волю боролися ми:
Гинули сили народні,
В світі без волі жили, як в тюрмі,
Пухли і мерли голодні.

Рівність, братерство і воля усім —
Наші були ідеали —
Теплою кров'ю на стягу своїм
Ми їх в борні написали.

Бігли під прапор наш бідні раби,
Руки до нас простягали,
Наші дзвеніли мечі в боротьбі,
Їхні кайдани бряжчали...

Ворог... подужав нас... в полоні
ми...

...Нищуться сили народні,
В світі без волі живуть, як в тюрмі,
Пухнуть і гинуть голодні...

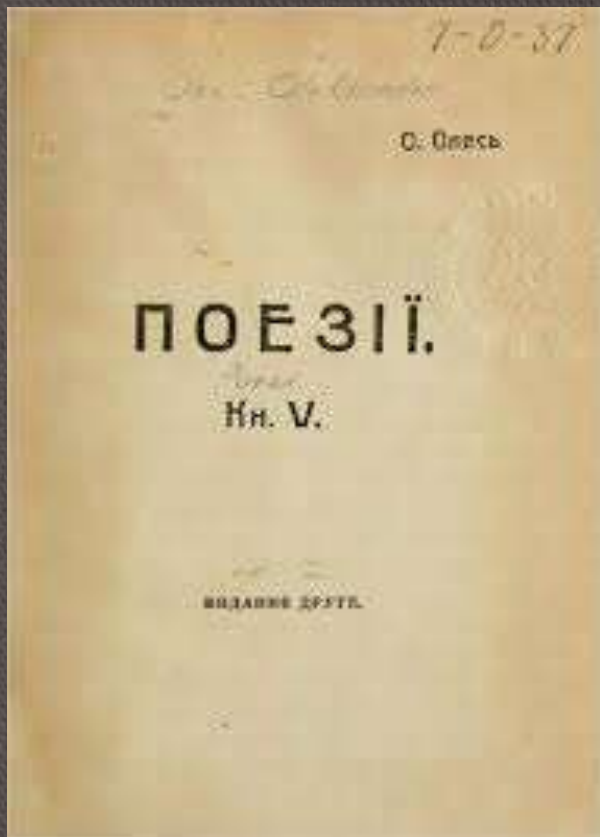

ТРИ МЕНТИ

Тихше, тихше: ходять звірі,
П'ють народну кров вампіри...
Нахиляйтесь,
Пригинайтесь:
Може, мимо пройдуть звірі...
Тихше, тихше —
Хто це дише?
Тихше... тихше...
Тихше, тихше: сплять вампіри,
Упилися кров'ю звірі...
Нахиляйтесь,
Підкрадайтесь,
Як убиті сплять вампіри...
Тихше, тихше —
Хто це дише?..
Тихше... тихше...

Гей, до зброї! Бийте в
дзвони!
Будьте смілі, як дракони!
Всіх гукайте,
Всіх скликайте —
Хай гудуть, як громи,
дзвони...
Хто там ззаду? —
Кулю гаду!
Хто там ззаду?..

Переживаючи поразку революції, Олесь готує нову збірку, призначення якої фокусується уже в самій назві: **«Будь мечем моїм»**. Він каже, що його слово рідне для ворога вона має стати гострим, як меч, а для рідного краю — сонцем.

Авторська назва була знята цензурою, тому книжка вийшла під заголовком «Поезії. Кн. II». 1911-го — третя збірка «Книжка третя».

Глибоко символічного значення набуває вірш **«Айстри»**. Якщо розглядати його в контексті суспільно-політичних подій, квіти, як люди, чекали змін, «рожевого ранку», мріяли про «сонячні дні», їм уявлявся прекрасний світ, «де вічна весна».

АЙСТРИ

Опівночі айстри в саду розцвіли...
Умилась росою, вінки одягли,
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убирать...
І марили айстри в розкішнім півсні
Про трави шовкові, про сонячні дні, —
І в мріях ввижалась їм казка ясна,
Де квіти не в'януть, де вічна весна...
Так марили айстри в саду восени,
Так марили айстри і ждали весни...
А ранок стрівав їх холодним дощем,
І плакав десь вітер в саду за кущем...
І вгледіли айстри, що вколо —
тюрма...

І вгледіли айстри, що жити дарма, —
Схилились і вмерли... І тут, як на сміх,
Засяяло сонце над трупами їх!..

Подорож Гуцульщиною у 1912 р. збагатила поета незабутніми враженнями. Описуючи храмове свято в с. Криворівня, він із захватом згадує барвистий одяг верховинців, які спускалися з гір у долину. «Неначе квітки, що ростуть на горах, ожили і сходять до Черемошу, щоб напиться студеної води. Зачервоніло незабаром усе біля церкви., наче розцвів нагло квітник або хто розкидав червоне, як мак, багаття... Я стояв, дивився і не міг надивитися на сей прекрасний народ, що не зазнав панщини, що зберіг вільну душу, мову і старосвітські звичаї, повні краси». Зустріч з Гуцульщиною знайшла втілення у поемі **«На зелених горах»** (1915): в ній «країна див» асоціюється з вільним духом українського народу. Тоді ж, 1912 року, О. Олесь познайомився та провів кілька днів у Карпатах з І. Франком (який справив на нього «надзвичайно фayne враження»).

1913 р. Олександр Олесь побував в Італії, написав низку віршів («Мов келих срібного вина», «Італійська ніч підкралась», «В долині тихий сон летить»), які збагачують українську мариністичну лірику.

Італійська ніч підкралась,
Розлила солодкий чад;
Деся здаля луна озвалась
Флорентійських серенад.

Марить море Середземне,
Ледве лащить береги...
Щось жагуче, щось таємне
Палко диха навкруги.

...Не заснула, сни не снились,
Одчинила двері в сад:
В тіло, в душу покотились
Срібні хвилі серенад.

Ніч проміння позбирала
І змотала у клубок...
Наче тінь жива упала
Біля ганку у куток.

Наче тінь ламає руки,
І страждає, як жива,
І розказує про муки,
І пригадує слова.

.....

Тихо море щось воркує,
Ледве лащить береги...
Хтось милує, хтось цілує...
Ніч вартує навкруги.

ЗАХОДИТЬ СОНЦЕ

Праворуч — сонце і пожежі!
Палають гір високих вежі,
Палають хвилі вогняні,
І хмари в димі і огні.

Ліворуч — сиза казка ночі,
Чиїсь ласкаві ніжні очі,
Чиїсь зітхання, шелест, шум,
І тихий стогін, тихий сум.

Ліворуч — місяць ллє проміння,
І на воді горить каміння...
Ліворуч — місяць іскри ллє,
Мов в небі золото кує.

Ліворуч — місяць сплїв мережку
І застилає нею стежку,
Мов зараз буде в млі ясній
Цариця ночі йти по ній.

... Погасли хвилі, гори, хмари, —
І над землею в'ються чари,
І над землею в'ються сни...
Забудься, серце, і засни...

Поет радісно зустрів повалення самодержавства. Він, як і всі прогресивні діячі, гостро відчував національне поневолення народу.

В «Юнацькій пісні» (1915), присвяченій синові Олегові, що згодом стане відомим поетом під ім'ям Олег Ольжич, Олександр Олесь передбачав крах імперії, адже сини України піднімалися у кожную епоху на священну боротьбу.

ЮНАЦЬКА ПІСНЯ

Олегові

Розпались кайдани, минула зима,
Розвіялись хмари, розтала пільма,
І сонце всміхнулося рідній землі,
Голодну, холодну зогріло в теплі;
Як поле, хвилюється рідна земля,
Як море розкуте, широко буя.

Потоки, потоки шумлять та
гудуть,
Сини України ідуть та ідуть.
Як хвилі, позлочені сонцем згори,
Шумлять і гойдаються їх прапори.
А Воля в темниці, а Воля в тюрмі,
Орлицею б'ється об стіни німі.

Потоки, потоки шумлять та гудуть,
Сини України ідуть та ідуть.
І чутно вже Волі, як хвилі шумлять,
І видно вже Волі, як мури тремтять
І прапор вже має у неї в руці...
О, швидше б до неї, о, швидше, борці!

Земля розступилась! І з праведних трун
Виходять Хмельницький, Мазепа,
Богун!

І з Волі знімають кайдани міцні,
І слізьми співають щасливі пісні.

А буйні потоки все дужче шумлять,
А стіни високі все більше тремтять...
Ще хвиля остання — і мури впадуть!
Сини України на мури ідуть.

1917 р. Олександр Олесь видає нову книжку поезій, в якій особливу увагу привертає цикл «**З щоденника. Р. 1917**», наснажений урочистими інтонаціями, що передають перші кроки у виборюванні національної самостійності. Ліричний герой віршів у циклі схвильований бурхливими подіями будівництва української державності, йому аж не віриться, що над поневоленим упродовж довгих віків краєм засяло сонце свободи. Водночас він знаходить у собі сили готувати до друку шосту збірку поезій «На хвилях», що мала побачити світ на початку 1919 року.

Яка краса: відродження країни!
Ще рік, ще день назад тут чувся плач
рабів,
Мовчали десь святі під попелом руїни,
І журно дзвін старий по мертвому гудів.
Коли відкільсь взялася міць шалена,
Як буря, все живе схопила, пройняла, —
І ось, — дивись, в руках замаяли знамена,
І гімн побід співа невільна сторона.
Так спить орел, — і враз, розкривши очі,
Угледе світ, красу і простір голубий,
І легко з скель спорхне, і в небі заклекоче
Про вільний льот орлів, про ранок
золотий.

Так море іноді всю ніч дрімає,
І нагло хвилями, як крилами, заб'є,
І дивно перлами і барвами заграє,
І очі всесвіту до себе прикує.
Летить воно, хвилюється і ллється,
В обіймах сонячних і сяє, і тремтить,
І щастям все життя йому в той мент
здається,
І все в той мент йому і годе, і щастить.

.....
І де взялись ці хвилі сніжно-білі,
Хто дивно так навчив їх грати і шуміть,
З яких ясних країн чайки ці налетіли,
Що вміють ніжно так і плакати, і жаліть?..
Чайки, чайки! Тоді не треба плачу,
Коли іде боротьба за волю, за життя,
Коли на хмарах я вже дивний відблиск
бачу
І сонця жданого блискуче вороття.

Українське військо, мов з могили встало,
Загриміло в бубни, в сурмоньки заграло,
Розгорнуло прапор сонячно-
блакитний...

Прапор України! Рідний, заповітний!

Вільну Україну не скують кайдани:
В обороні волі наше військо встане,
Заревуть гармати, закричать шаблі, -
Не дадуть в наругу рідної землі.

Від дощу, від грому оживе руїна,
Зацвіте квітками вільна Україна,
Творчий Дух народу із могили встане,
І здивують всесвіт лицарі-титани.

Прага

У діяльності уряду цього формування літератор брав активну участь, у 1919 році уряд УНР запропонував Олесю поїхати в Будапешт як аташе з питань культури.

Планувалося, що письменник проконтролює процес книгодрукування і дещо поліпшить здоров'я, що похитнулося.

Після еміграції оселяється і періодично живе в Будапешті, Відні, Берліні, Празі.

При виїзді Кандиба не припускав, що повернутися на батьківщину йому вже не судилося. У 1919 році, рятуючись від більшовизму, Олександр Олесь з дипломатичним паспортом виїздить до Угорщини, залишаючи у Києві сім'ю. Тривалий час поет жив у розлуці. Дружина з сином не могла виїхати з підконтрольної більшовикам України. Через 4 роки Червоний хрест допомагає вивезти з УРСР сім'ю поета.

Еміграція стала трагедією життя Олеся. Головним почуттям, яке червоною ниткою проходить через його лірику в період після виїзду з України, є туга за Батьківщиною.

Коли б я знав, що розлучусь з тобою,
О краю мій, о земленько свята,
Що я, отруєний журбою,
В світах блукатиму літа;

Коли б я знав про муки люті,
Про сміх і глум на чужині,
Що в мене будуть руки скуті
І в мури замкнені пісні, —

Я попрощався б хоч з тобою,
До лона рідного припав,
Прислухався б до шуму трав
І зник...

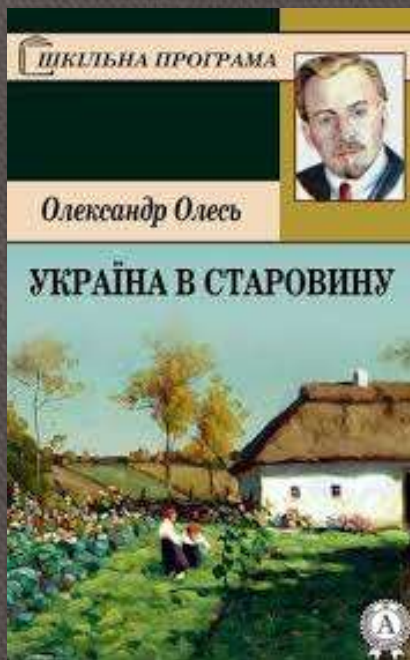
Ні! Не пішов би я з ганьбою
Шукать ганьби на чужині...
На хрест?! Однаково мені!

До кінця життя літератор жив з клеймом зрадника,
оскільки до України не мав можливості повернутися.
Олесь видає за кордоном ряд збірок.

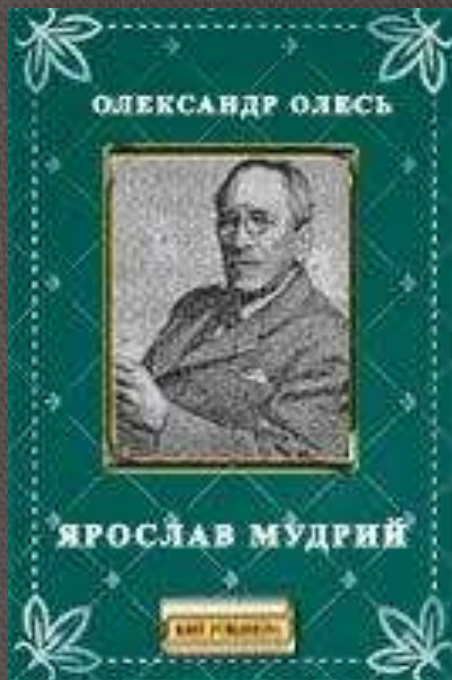
О принесіть як не надію,
То крихту рідної землі:
Я притулю до уст її
І так застигну, так зомлію...

Хоч кухоль з рідною водою!..
Я тільки очі напою,
До уст спрагнїлих притулю,
Торкнусь душею вогняною.

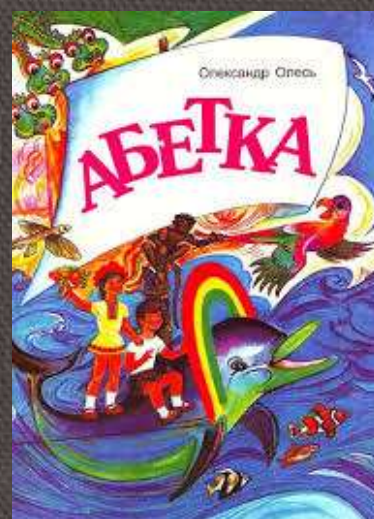

Поет хоче відвести душу в сивій давнині, він багато пише про міжусобиці княжої доби, які призвели до занепаду Київської Русі. Певне, ця тема була навіяна кривавою громадянською війною в Україні (так з'являється збірка «Минуле України в піснях».

Звертався митець і до історичної теми. Під впливом перечитаних популярних курсів історії України Івана Крип'якевича Олесь Олександр написав історичну поему «Княжа Україна».

Незаперечний внесок Олеся у розвиток драматургії для дітей. Він плідно працював над інсценізаціями таких народних та літературних казок, як «Івасик-Телесик», «Лісовий цар Ох», «Лисичка, Котик і Півник», «Микита Кожум'яка» тощо. Малеча залюбки сприйняла й власні поетові драми-казки. Показовою є драматична трилогія про стосунки людини з природою: «Бабусина пригода», «Бабуся в гостях у ведмедя», «Ведмідь в гостях у бабусі». По суті, у 1920-1930-х роках Олександр Олесь був чи не єдиним творцем української драматичної казки.

В ЗОЛОТІЙ СМУШЕВІЙ ШАПЦІ

В золотій смушевій шапці
Циган-вечір сходив з гір,
Ніс він ніченьці-циганці
З срібла кований набір.

А вона його вже ждала
У долині, у гаю,
Ніжним гребенем чесала
Чорну кісоньку свою.

І кохану він помітив,
Уклонився, шапку зняв
І найкращу квітку з квітів
У обійми дужі взяв.

Заспівали поцілунки,
Чи озвались солов'ї,
Чи забрязкали дарунки
На палких руках її?

Хто це скаже? Хто це знає?
Тільки той, хто ходить в гай,
Хто в огні, як я, палає,
Хто закоханий украй.

Тяжкими були останні роки Олександра Олеся. Гітлер розчленовує Чехо-Словаччину, яка прихистила поета. Угорські фашисти в крові затопили проголошену державність Карпатської України. У вересні 1939 р. спалахнула Друга світова війна. Поета не покидають тривожні думи про сина Олега — активного учасника руху Опору.

У кінці життя Олеся спіткала одна з найбільших людських трагедій - він пережив свого власного сина, Олега Ольжича.

О. Ольжич

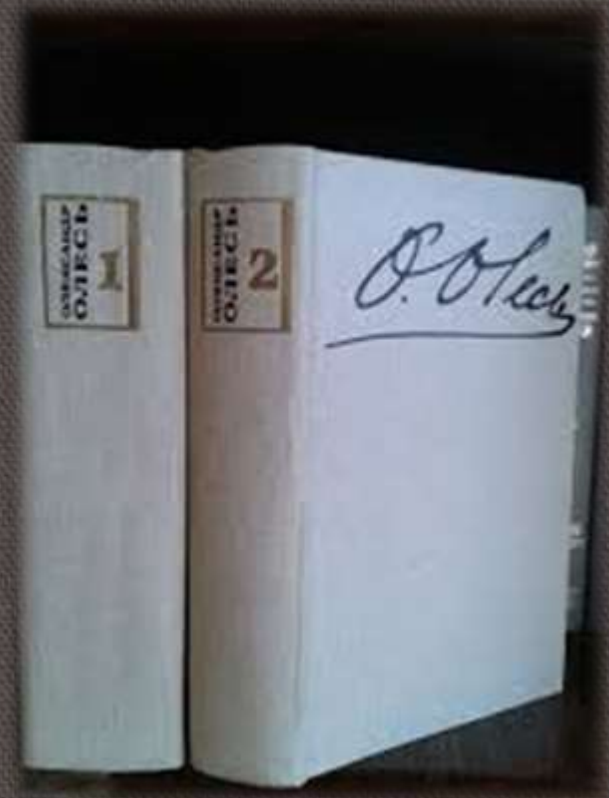
Восени 1941 р. Олег Ольжич побував у Києві, мріючи про відновлення української державності. Та боротьба була нерівною: нацисти схопили його і в червні 1944 р. закатували в концтаборі Заксенгаузен. Так передчасно обірвалося життя відомого вченого-археолога і талановитого поета.

Помер Олександр Олесь 22 липня 1944 року в Празі, де його і поховали на Ольшанському цвинтарі.

Заслуги Олеся, без жодного сумніву, важко переоцінити. Тим не менш очевидним є також той факт, що про цю дивовижну людину українці знають дуже мало. Двадцять п'ять останніх років життя поет Олександр Олесь жив поза межами України. Його повернення додому було поступовим. Радянські історики подбали про те, щоб назавжди його викреслити з пам'яті української нації. Його вірші в СРСР не видавалися, ім'я було під негласною забороною, але для України Кандиба був одним із пророків, які тонко відчують свою країну, її переживання, біль і найменші інтонації. Читаючи вірші Олеся, сучасники навряд чи зможуть повірити в те, що написані вони були за багато років до подій Революції гідності. У роки незалежності твори Олександра Олеся увійшли до шкільних підручників з літератури.

І де ми сили беремо,
Тягти віки своє ярмо,
Ворожі сльози утирати
І посміхатися крізь ґрати?
Свистять над нами батоги,
Списи залізні навкруги,
А ми в думках вітаєм волю
І тільки кривимось від болю.
Літа пливуть, а ми йдемо
І ярем дерево тремо,
Хоч до кісток ми шиї стерли
І кращі спільники умерли.
Свистить батіг. Рипить ярмо,
А ми убогу оремо...
Ні сліз, ні стогону, ні слова, —
В кривавих ранах вся розмова.
А очі наші, як огні,
А зорі тонуть вдалині
І ждуть з-за обрію ясного
Якогось дива неземного.

Актуальність багатьох його віршів українці зрозуміли лише через 70 років,
з початком війни 2014 року за українську незалежність.

МІСТА ЦВІТУТЬ, БЛАКИТЬ ЯСНІЄ,

ЛІЄ СОНЦЕ ЗОЛОТО ЗГОРИ

А НАД ХАТАМИ НАША МРІЯ:

ЖОВТО-БЛАКИТНІ ПРАПОРИ

У 2014 році соцмережі заповнив його вірш «*Європа мовчала*», написаний ще в 1931-му.

Коли Україна за право життя
З катами боролась, жила і
вмирала,
І ждала, хотіла лише співчуття,
Європа мовчала.

Коли Україна в нерівній боротьбі
Вся сходила кров'ю і слізьми стікала
І дружної помочі ждала собі,
Європа мовчала.
Коли Україна в залізнім ярмі
Робила на пана і в ранах орала,
Коли ворушились і скелі німі,
Європа мовчала.
Коли Україна криваві жнива
Зібравши для ката, сама умирала
І з голоду навіть згубила слова,
Європа мовчала.
Коли Україна життя прокляла
І ціла могилою стала,
Як сльози котились і в демона зла,
Європа мовчала.

Третього січня 2017 року останки письменника та його дружини були ексгумовані. За чеськими законами, після поховання родичі або друзі померлих повинні платити ренту за місце на кладовищі. До недавнього часу ренту (20 тисяч чеських крон на 10 років) за могилу Олеся платив виходець з України Володимир Михайлишин, що був громадянином Чехії. Після його смерті син вирішив поховати батька у могилі Олеся.

Було запропоновано перепоховати Олеся в Україні на алеї почесних поховань на Лук'янівському кладовищі або на його батьківщині — у Білопіллі на Сумщині. 13 січня 2017 року влада Чехії дозволила передачу Україні ексгумованих останків українського письменника Олександра Олеся.

29 січня 2017 року прах Олеся і його дружини Віри було перепоховано на Лук'янівському кладовищі у Києві після панахиди у Володимирському соборі.

Музей О. Олеся

У 2010 році на батьківщині
письменника, в Білопільлі, поставлений
пам'ятник Кандибі.

Також в рідному містечку Олеся
працює музей поета, відкритий у
грудні 1998 року

У 2011 році на фасаді будинку в Сумах,
де жив письменник, встановлено
меморіальну дошку.

На капсулі з прахом Олеся написані його рядки:

«Не вірив я в життя по смерті,

Тепер я вірю в диво з див.

Було для мене страшно вмерти,

Умер і нагло знов ожив»